

О П Р Е Д Е Л Е Н И Е

№ 273

Гр.София, 21.11.2017 година

Върховният касационен съд на Република България,Търговска колегия Второ отделение в закрито заседание на десети ноември две хиляди и седемнадесета година в състав:

ПРЕДСЕДАТЕЛ: КАМЕЛИЯ ЕФРЕМОВА

ЧЛЕНОВЕ:НИКОЛАЙ МАРКОВ

СВЕТЛА ЧОРБАДЖИЕВА

при секретар

и в присъствието на прокурор

изслуша докладваното

от съдията СВЕТЛА ЧОРБАДЖИЕВА

търговско дело № 1294/2015 г. за да се произнесе, взе предвид:

Производството е образувано по касационна жалба на И. А. Ц. срещу решение на Великотърновския апелативен съд от 22 януари 2015 г., постановено по в.гр.д.№ 350/2014 г. в частта, в която е потвърдено Решение № 180 от 20 юни 2014 г. на Окръжен съд Ловеч по гр.д.№ 440/2012 г. по иск на [фирма], предявен по реда на чл.422 ГПК и са признати за съществуващи вземания по договор за кредит от 23 юли 2007 г. до размер на 15529,98 лв., от които 430,72 лв. главница, 14355,87 лв. лихви за периода от 28 май 2011 г. до 28 май 2012 г., 191,79 лв. наказателни лихви за периода от 28 май 2011 г. до 10 юни 2012 г., законната лихва върху главницата, считано от 11 юни 2012 г. до окончателното плащане на сумата 430, 72 лв., както и в частта, в която ответникът е осъден да заплати на ищеца сумата 551,60 лв. разноси в заповедното производство.

Касаторът поддържа, че въззивното решение е недопустимо в обжалваната му част поради произнасяне по непредявен иск за падежирани вноски по договор за банков кредит при позоваване от страна на ищеца на настъпила автоматична предсрочна изискуемост и **ЕВЕНТУАЛНО НЕПРАВИЛНО** по съображения за нарушение на материалния закон,

необоснованост и съществени нарушения на съдопроизводствените правила.

Ответникът по касация оспорва жалбата в писмен отговор.

За да постанови обжалваното решение, с което частично е отменен първоинстанционният съдебен акт, отхвърлен е предявеният по реда на чл.422 ГПК положителен установителен иск за разликата над 15529, 98 лв. до 111896,96 лв. и е потвърдено решението на Окръжен съд Ловеч по гр.д.№ 440/2012 г. в останалата му част, Великотърновският апелативен съд е приел, че към датата на подаване на заявлението за издаване заповед за незабавно изпълнение по чл. 417 ГПК – 10 юни 2012 г. – не е обявена предсрочната изискуемост на целия кредит по договор от 23 юли 2007 г. между страните, поради неупражнено право на банката да направи кредита предсрочно изискуем с изявление до кредитополучателя са ликвидни и изискуеми само вземанията на [фирма] срещу жалбоподателя за 13 погасителни вноски с настъпил падеж съгласно Допълнително споразумение № 1 от 28 октомври 2009 г., за които претенцията се явява основателна и доказана.

При въведено с касационната жалба оплакване за недопустимост на въззивното решение в обжалваната му част поради разглеждане и уважаване на части от исковете на непредявено основание с ОПРЕДЕЛЕНИЕ № 56/26.01.2017 г. по т.д.№ 1294/2015 г. на ВКС, състав на Второ търговско отделение, е ДОПУСНАТО КАСАЦИОННО ОБЖАЛВАНЕ в хипотезата на вероятна недопустимост на Решение № 17/22 януари 2015 г. по в.гр.д.№ 350/2014 г. на Великотърновския апелативен съд в обжалваната му потвърдителна част за проверка на съответствието между основанието, на което са заявени вземанията по договора за банков кредит в заповедното производство и основанието, на което са предявени и разгледани по реда на чл.422 ГПК обективно съединените установителни искове за съществуването им.

Настоящият съдебен състав намира, че е от значение за изхода на конкретното дело и за допустимостта на въззивното решение обобщен правен въпрос, изведен от формулираните в изложението на касатора по чл.284 ал.3 т.1 ГПК въпроси като общо основание за достъп до касация, както следва:

ДОПУСТИМО ЛИ Е СЪДЪТ ДА УВАЖИ ИСК за вземания по договор за банков кредит, предявен по реда на чл.422 ГПК, В ХИПОТЕЗА НА ПОЗОВАВАНЕ ОТ ИЩЕЦА НА ПРЕДСРОЧНА ИЗИСКУЕМОСТ НА

КРЕДИТА и при липса на разграничение на падежирани и непасежирани погасителни вноски в заявлението по чл.417 ГПК и в исковата молба САМО ЗА ПАДЕЖИРАНИТЕ НЕПЛАТЕНИ ВНОСКИ, чиято изискуемост е настъпила преди датата на подаване на заявлението по чл.417 ГПК.

По въпроса, обуславящ изхода на настоящото дело е формирана по реда на чл.290 ГПК противоречива съдебна практика.

Решение № 205/16.02.2017 г. на ВКС, състав на Второ т.о., по т.д.№ 2932/2015 г. съдържа отрицателен отговор на въпроса. Касационното обжалване е допуснато за проверка на процесуалната допустимост на въззивно решение на Варненския апелативен съд, постановено по частично оттеглена жалба срещу Решение на Шуменския ОС по иск, предявен по реда на чл. 422 ГПК за установяване съществуването на парично вземане, дължимо солидарно от двама ответници, за което е издадена заповед за изпълнение въз основа на документ по чл.417 т. 2 ГПК. За да отхвърли иска, първоинстанционният съд се е позовал на задължителните указания на ВКС на ТР № 4/18 юни 2014 г. по ТД № 4/2013 г. на ОСГТК, т.18, и е приел, че поради липса на надлежно уведомяване на длъжниците, извършено до датата на подаване на заявлението за издаване на заповед за изпълнение, за упражненото от банката – кредитор право да обяви кредита за предсрочно изискуем, не е настъпила предсрочна изискуемост при договорените от страните условия и обективизираното в заповедта за изпълнение парично вземане не е възникнало на твърдяното в исковата молба основание – предсрочна изискуемост на кредита. Против решението е подадена въззивна жалба от банката ищец, в хода на администрирането ѝ процесуалният представител на въззивника уведомява съда, че жалбата следва да се счита за подадена само срещу частта от първоинстанционното решение, с която е отхвърлен искът по чл.422 ал.1 ГПК за сумата 1616,98 CHF, представляваща сбор от 8 непогасени вноски с настъпил падеж до изготвяне на заявлението и за сумата 7873,74 CHF, представляваща договорни лихви върху изискуемите към датата на заявлението погасителни вноски. Частичното оттегляне на въззивната жалба е заявено с изрична молба до въззивния съд и поддържано в открито съдебно заседание, но Варненският апелативен съд е дал ход на устните състезания без да се произнесе по изявленията за оттегляне на жалбата, а с въззивното решение е потвърдил изцяло решението на Шуменския окръжен съд за отхвърляне на иска, като е приел за основателно въведено с отговора на

ответниците възражение за нищожност на подписани след сключване на договора за банков кредит допълнителни споразумения.

Върховният касационен съд е приел, че с частичното оттегляне на жалбата е преклудирана възможността за пререшаване на спорните по делото въпроси за действителността на допълнителните споразумения и за настъпване на предсрочната изискуемост на кредита поради влизане в сила на първоинстанционното решение в съответната част съгласно чл. 296, т. 2 ГПК. След оттеглянето въззивният съд е дължал произнасяне само в пределите, определени с неоттеглената част на жалбата, а именно – ПРАВИЛНО ЛИ първоинстанционният съд е отхвърлил иска за изискуемите към датата на подаване на заявлението погасителни вноски и договорни лихви и основателен ли е искът по чл.422 ал. 1 ГПК за частта от вземането по заповедта за изпълнение, съответстваща на изискуемите суми.

Поради липса на разграничение между падежирани и непаетежирани погасителни вноски към датата на заявлението, с което е иницирано заповедното производство както в заявлението, с което е поискано издаване на заповед за незабавно изпълнение на цялата непогасена главница по кредита поради настъпила предсрочна изискуемост на кредитния дълг като глобална сума и за дължимите лихви и такси, така и в исковата молба, която не съдържа петитум за установяване съществуването на вземане за изискуеми задължения, съдът е приел, че надлежно релевираното основание за възникване на вземанията е предсрочна изискуемост на кредита, а уточнението в писмена молба, че след оттеглянето на въззивната жалба искът се поддържа само за изискуемите към датата на заявлението погасителни вноски и лихви по кредита съставлява по същността си недопустимо изменение на иска, което по силата на чл.214 ал.1 ГПК не може да бъде предприето за първи път пред въззивната инстанция. Предвид недопустимостта на предприетото изменение на заявеното с исковата молба основание на претенцията – настъпила предсрочна изискуемост на кредита – искът по чл.422 ГПК не може да бъде уважен и за частта от вземането, включваща изискуемите към датата на заявлението 8 броя погасителни вноски и договорните лихви върху тях. Прието е в съответствие с мотивите на т.18 на Тълкувателно решение № 4/2013 г. от 18.06.2014 г. по т.д.№ 4/2013 г. на ОСГТК, че фактите, относими към обявяване на предсрочната изискуемост на кредита не са се осъществили преди подаване на заявлението за издаване на

заповед за изпълнение, поради което вземането не е възникнало на предявеното основание. В допустимата му част, с която въззивният съд се е произнесъл в пределите, определени от неоттеглената част на жалбата, решението на Варненския апелативен съд е оставено в сила, в останалата му част е обезсилено, а производството – прекратено.

След постановяване на определението по чл.288 ГПК по настоящото дело състав на Второ търговско отделение на ВКС с Решение № 246/31 май 2017 г. по т.д.№ 2406/2015 г. обезсилва като процесуално недопустимо Решение № 93/15 януари 2015 г. на Софийския апелативен съд, ТО, постановено по в.т.д.№ 4559/2014 г. и връща делото за ново разглеждане от друг състав на САС поради разглеждане на иск, предявен по реда на чл.422 ГПК във вр. чл.417 т.2 ГПК на непредявено основание – ненадлежно въведени фактически твърдения от ищцовата банка за първи път с въззивната ѝ жалба – относно съществуването на редовно падежирани и неплатени изискуеми вноски по кредита според погасителния план на процесния договор.

Обезсиленото решение на САС е допуснато до касационен контрол в хипотезата на вероятна процесуална недопустимост. С него е отменено в обжалваната част решение на СГС и са уважени предявените по реда на чл.422 ГПК установителни искиове на „Р. /България/“ ЕАД за наказателна и просрочена редовна лихва, както и за главницата по договор за банков кредит до размер на 8201 лв., срещу Д. А. А. и Р. П. Г. при условията на солидарност. Въззивният съд е приел, че вземанията по договора за кредит от 30 ноември 2007 г. между страните, по който ответниците са солидарни длъжници, за редовно падежирани непогасени вноски към датата на подаване на заявлението по чл. 417 т. 2 ГПК за издаване заповед за изпълнение – 14 март 2012 г. – са изискуеми и са включени в представеното извлечение от счетоводните книги на банката, поради което е уважил предявените положителни установителни искиове по реда на чл.422 ГПК за просрочена главница – до размер на 8 201 лв., за наказателна лихва за периода от 15.9.2010 г. до 13 март 2012 г. 3542,03 лв. и за просрочена редовна лихва 4955,08 лв., начислена за периода от 15.9.2010 г. до 20 февруари 2012 г.,

Предявените искиове срещу ответниците са отхвърлени от първоинстанционния съд, който е приел, че процесните вземания не са възникнали на предявеното основание поради обстоятелството, че ищцовата банка не е упражнила правото си да направи кредита предсрочно

изискуем чрез уведомяване на длъжниците за настъпване на обстоятелствата по чл.10 от процесния договор за кредит - предпоставка за уговорената автоматична предсрочна изискуемост, на която се позовава ищецът.

В заявлението по чл. 417 т. 2 ГПК, в представеното с него извлечение от счетоводните книги на банката, установяващ вземанията ѝ, както и в исковата молба главницата, изискуемите редовна и наказателна лихва са посочени като глобални суми, претендирани на основание предсрочна изискуемост. В заявлението и в обстоятелствената част на исковата молба липсва разграничение на падежирани от неподажирани вноски към 14 март 2012 г. Твърденията за съществуването на изискуеми вземания с настъпил падеж към датата на подаване на заявлението, за техния размер и включването им в цената на иска са заявени в нарушение на чл.266 ал.1 ГПК за първи път с въззивната жалба на ищцовата банка. Като е съобразил ненадлежно въведени обстоятелства в процеса и е основал решението си на факти извън посочените в исковата молба и заявлението, съдът е признал съществуването на спорната пред него част от материалното право въз основа на фактически състав, различен от заявения с исковата молба, с която е сезиран. Съставът на ВКС е приел, че исковете са разгледани на непредявено основание ненадлежно въведени фактически твърдения от ищеца едва с въззивната му жалба.

Въззивното решение е обезсилено като недопустимо на основание чл. 293 ал.4 пр.2 ГПК във вр.чл.270 ал.3 изр.3 ГПК.

След постановяване на определението по чл.288 ГПК и след приключване на устните състезания в проведеното по настоящото дело открито съдебно заседание на 25 април 2017 г. са постановени по реда на чл.290 ГПК и решения на гражданска и на търговска колегия, в които становището по обуславящия изхода на настоящото дело правен въпрос е в противоречие с досега застъпваното в упоменатите по-горе съдебни актове, формиращи задължителна практика по чл.290 ГПК, отрицателно становище.

В решение № 15 от 9 май 2017 г. на ВКС, първо отделение на ГК по д.№ 60034/2016 г., преобразувано по описа на ГК, на въпроса МОЖ ЛИ ДА СЕ УВАЖИ САМО ЗА ИЗИСКУЕМИТЕ И НЕПЛАТЕНИ ВНОСКИ ПО КРЕДИТА, ОТРАЗЕНИ В СЧЕТОВОДНИТЕ КНИГИ НА БАНКАТА, ИСК, ПРЕДЯВЕН ПО чл. 422 ГПК, ПРИ ОТСЪСТВИЕ НА ОБЯВЕНА ПРЕДСРОЧНА ИЗИСКУЕМОСТ НА ЦЯЛОТО ВЗЕМАНЕ, отговорът е утвърдителен. В мотивите на цитираното решение по изведения правен

въпрос е прието, че не може да се поддържа наличието на изменение на договора когато вземането произтича от договор за банков кредит, чиято предсрочна изискуемост не е била надлежно обявена на длъжника-ответник преди подаването на заявлението за издаване заповед за изпълнение поради неплащане на една или повече вноски-противното би означавало игнориране на съществуваща валидна облигационна връзка по договор за кредит и сключени между страните анекси, по силата на които кредитополучателят дължи изпълнение макар и само на онази част, по отношение на която е настъпил падежът, договорен от страните. Доколкото не може да се приеме, че вземането е изцяло изискуемо поради непредявената предсрочна изискуемост при условията на закона, то не може въобще да се отрече съществуването на самото вземане като се отхвърли искът в обема на безспорно установеното неизпълнение на същото вземане по отношение на вече падежираните вноски.

Като е споделил изложеното разрешение, състав на първо отделение на Търговска колегия в Решение № 100/31.07.2017 г. по т.д.№ 1357/2016 г. на ВКС на въпроса за **ОСНОВАНИЕТО НА ПРЕДЯВЕН** по реда на чл.422 ГПК иск за съществуването на вземания по договор за банков кредит, за които е издадена заповед за изпълнение на основание чл. 417 т. 2 ГПК дава следния отговор:

Съдът определя основаниято на иска, предявен по реда на чл.422 ГПК, според посочените в заявлението и /или/ в документа по чл.417 т. 2 ГПК правопораждащи субективното материално право юридически факти – договор за кредит, обезпечителни договори, както и договори, внасящи промяна в облигационното отношение. Съставът приема, че предсрочната изискуемост на вземането по договор за кредит променя изискуемостта на вноските, които не са подлежали на изпълнение преди датата на настъпването ѝ, но няма за последица изменение на основаниято, от което произтича вземането. Разглеждането и уважаването на иска по чл.422 ГПК само спрямо вземания с падеж преди датата на подаване на заявлението за издаване на заповед за незабавно изпълнение не е препятствано от недоказаното в исковото производство настъпване на предсрочна изискуемост за останалата част от кредита в хипотеза на позоваване от страна на банката-ищец на предсрочна изискуемост на целия кредит или на непогасения остатък от него.

В Решение № 103/7.8.2017 г. по т.д.№ 851/2016 г. на I ТО на ВКС във връзка с релевиран от касатора процесуалноправен въпрос дали

представлява изменение на основанието на положителния установителен иск по чл.422 ал.1 ГПК искане за установяване съществуването на вземания за вноски за погасяването на кредит с настъпил вече падеж съдът приема, че основанието на всеки иск обхваща съвкупност от факти, от които произтича претендираното с исковата молба субективно материално право, а не самото спорно право. Предсрочната изискуемост по смисъла на чл.71 ЗЗД във вр.чл. 60 ал.2 ЗКИ е само подвид на понятието „ИЗИСКУЕМОСТ“ по общия текст на чл.69 ЗЗД, което имплицитно се предпоставя от всяка претенция за съществуването на определено вземане – била тя осъдителна или установителна. В хипотезата на предсрочна изискуемост на съответния банков кредит, която не е могла да настъпи валидно, изискуеми са само вземанията, представляващи вноски по кредита и други акцесорни вземания, които са с настъпил падеж към датата на подаване на заявлението за издаване заповед за изпълнение и са включени в представеното извлечение от счетоводните книги.

С оглед на констатираните противоречия в съдебната практика по правен въпрос с обуславящо значение за допустимостта на обжалваното въззивно решение и изхода на спора по настоящото търговско дело следва да се приеме, че са налице предпоставките на чл.292 ГПК за спиране на производството. Противоречивата съдебна практика е формирана след постановяване на определението за допускане на касационно обжалване и производството следва да бъде спряно до постановяване на решението по чл.290 ГПК съгласно ТР № 2/2010 г. от 28.9.2011 г. по ТД № 2/2010 г. на ОСГТК.

Настоящият съдебен състав намира, че е налице основание за отправяне на предложение до Общото събрание на Гражданска и Търговска колегия на ВКС за постановяване на тълкувателно решение по противоречиво разрешаван от касационната инстанция въпрос, значим за изхода на делото. Сезирането на Общото събрание на двете колегии се налага поради значимостта на въпроса както за гражданските, така и за търговските дела, тъй като е свързан с прилагането на процесуалноправни норми – чл. 124 ал.1 ГПК, чл.127 ал.1, т. 4 и т. 5 ГПК, чл.214 ГПК, чл.266 ГПК, чл. 269 ГПК, чл.422 ГПК и чл.6 ал.2 ГПК.

Водим от горното и на основание чл.292 ГПК Върховният касационен съд, състав на Второ търговско отделение

О П Р Е Д Е Л И :

ОТМЕНЯ определението от 25.04.2017 г. по т.д.№ 1294/2015 г. на ВКС, Второ ТО.

Предлага на Общото събрание на Гражданска и Търговска колегия на ВКС да постанови тълкувателно решение по следния правен въпрос:

ДОПУСТИМО ЛИ Е СЪДЪТ ДА УВАЖИ ИСК за вземания по договор за банков кредит, предявен по реда на чл.422 ГПК, В ХИПОТЕЗА НА ПОЗОВАВАНЕ ОТ ИЩЕЦА НА ПРЕДСРОЧНА ИЗИСКУЕМОСТ НА КРЕДИТА и при липса на разграничение на падежирани и непасежирани погасителни вноски в заявлението на чл.417 ГПК и в исковата молба САМО ЗА ПАДЕЖИРАНИТЕ НЕПЛАТЕНИ ВНОСКИ, чиято изискуемост е настъпила преди датата на подаване на заявлението за издаване заповед за изпълнение.

СПИРА ПРОИЗВОДСТВОТО по т.д. 1294/2015 г. на ВКС, I състав на Второ търговско отделение.

Определението не подлежи на обжалване.

ПРЕДСЕДАТЕЛ:

ЧЛЕНОВЕ:

